

Матвеева Ольга Юріївна

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри економіки та регіональної економічної політики Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
ORCID: 0000-0003-3344-1497
e-mail: olivebox30@gmail.com

ОГЛЯД АКТУАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Подано огляд актуальних тенденцій розвитку туристичної галузі в Дніпропетровській області у контексті аналітичного супроводу Стратегії розвитку Дніпропетровської області до 2027 р. Наведено проблеми та перспективи модернізації зазначеної галузі з позиції державного управління. Сформовано та розвинуто пропозиції щодо вдосконалення управління галуззю туризму на наступні 5 років.

Ключові слова: туристична галузь; публічне управління; розвиток туризму; Дніпропетровський регіон; територіальні громади; Стратегія розвитку Дніпропетровської області до 2027 р.

Постановка проблеми. Розвиток сфери туризму та її інфраструктурне забезпечення є актуальною проблемою і важливою перспективою для Дніпропетровської області. Ця сфера відіграє помітну роль у регіональній економіці, що, відповідно, потребує розвитку місцевої інфраструктури, диверсифікації видів туристичних послуг, підвищення ефективності управлінських рішень щодо регулювання галузі та реалізації стратегічних пріоритетів, відповідно до стану та тенденцій кон'юнктури внутрішньо-регіонального туристичного ринку. Саме тому аналіз актуальних тенденцій діяльності туристичної галузі в області є нагальною потребою, що потребує висвітлення, особливо в період формування стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області.

Мета статті – здійснити огляд актуальних тенденцій розвитку туристичної галузі в Дніпропетровській області з позиції державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду окремих питань розвитку та державного регулювання туристичної галузі присвячено значну кількість наукових робіт у галузі державного управління, зокрема, праці таких авторів, як: Г. Бедрадіна, С. Галасюк, В. Герасименко, І. Єгупова, А. Іванов, О. Михайлюк, К. Наймарк, І. Давиденко, В. Павлоцький, В. Семенов, С. Ярмоєнко [1], М. Біль [2], С. Дубинський, В. Орлова [3], О. Шикіна [4]. Проте, незважаючи на значний науковий доробок, питання розвитку туристичної

галузі у більшості областей України залишаються недостатньо розробленими на практиці, що актуалізує подальші розвідки.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Досі не вирішеною залишається проблема практичного впровадження напрацювань учених у практику господарювання та управління прискореним розвитком туристичної галузі в постіндустріальних регіонах України, зокрема Дніпропетровському, що актуалізує проведення подальших досліджень у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу. Туристичний ринок є досить гнучким середовищем ведення бізнесу, оскільки швидко реагує як на зміну туристичного попиту та пропозиції, так і на зміни у зовнішньому середовищі (політичні, економічні, соціальні фактори впливу). З іншого боку, важливою характеристикою професійної діяльності на цьому ринку є безпосередня залежність від локальних умов (природне середовище та облаштованість місць відвідування, інфраструктура, організація) і факторів креативності й інноваційності суб'єктів господарювання, що визначають ринкову цінність та унікальність туристичного продукту.

Все це робить туризм Дніпропетровщини важливою сферою регіональної економіки, що має потенціал щодо забезпечення не лише надходжень до місцевих бюджетів, але й щодо створення робочих місць в умовах децентралізованого управління територіальним розвитком, розвитку територіальних брендів в області, формування її позитивного туристичного іміджу та підвищення конкурентоспроможності регіонального продукту як невід'ємної частини цього бренду.

Загалом, туристично-рекреаційний потенціал Дніпропетровщини представлений системою закладів і підприємств з організації надання туристичних послуг. Пріоритетними видами туризму в області, за визначенням Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, є такі: сільський, промисловий, історичний, культурно-пізнавальний [5]. Але, водночас, за останній період часу в області набули розвитку також й інші види туризму:

- екологічний (зелений) (локації в громадах);
- спортивний (індивідуальні та командні спортивні тури, відвідування спортивних подій, тренування, змагання);
- подієвий (культурні, мистецькі, спортивні, історичні, громадські та інші події);
- релігійний (паломницький) (відвідування унікальних храмів, прийоми священнослужителів);
- лікувально-оздоровчий (об'єкти інфраструктури надання послуг із лікування та оздоровлення);
- навчальний (тренінги, короткострокові навчальні візити);
- природничий (об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення);

- етнографічний (осередки української народної творчості в громадах);
- урбаністичний (об’єкти та комплекси західноєвропейської забудови);
- космічний (туристичний маршрут “Дніпро космічний”);
- патріотичний (виставки, експозиції, перший в Україні музей АТО в м. Дніпро).

Фізичну ємність туристичної інфраструктури характеризують дані щодо кількості суб’єктів туристичної діяльності на території Дніпропетровської області, яка станом на 01.01.2018 р. становила 325 закладів, із них: 12 туроператорів та 313 турагентів. Загальна сума доходу суб’єктів туристичної діяльності області склала 66 271 тис. грн, із них – 42 703,5 тис. грн отримано турагентами-фізичними особами-підприємцями [6, 7] (табл. 1).

Таблиця 1

**Суб’єкти туристичної діяльності за формами діяльності
станом на 01.01.2018 р.**

Загалом		Зокрема	
		туроператори	турагенти
Юридичні особи			
Кількість суб’єктів туристичної діяльності, од.	118	12	106
Середньооблікова кількість штатних працівників,	307	52	255
із них:			
мають спеціальну освіту в галузі туризму	95	20	75
жінки	241	43	198
особи до 30 років	57	11	46
Дохід від надання туристичних послуг, тис. грн	23 567,5	3 540,5	20 027,0
Фізичні особи-підприємці			
Кількість суб’єктів туристичної діяльності, од.	207	X	207
Середньооблікова кількість штатних працівників,	269	X	269
із них мають спеціальну освіту в галузі туризму	65	X	65
Кількість неоплачуваних працівників (власники, засновники підприємства та члени їх сімей), осіб	106	X	106
Дохід від надання туристичних послуг, тис. грн	42 703,5	X	42 703,5

У 2018 р. в області діяло вже 416 туристичних агентств та операторів (порівняно із 325 у 2017 р.). Їх послугами упродовж звітнього року скористалися 117 тис. осіб, що в 1,5 раза більше, ніж у 2017 р. [8, 9].

Обсяг надходжень від сплати туристичного збору у 2018 р. склав 2,5 млн грн, що на 21% більше, ніж у 2017 р. За підсумками 2018 р., Дніпропетровщина увійшла до рейтингу топ-5 областей України за найбільшими обсягами надходжень від сплати податків суб’єктами туристичної діяльності – 235,2 млн грн (5,6 % від загальної суми), поступившись лише м. Києву, Львівській та Одеській областям [10].

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області, за останні роки Дніпропетровщину відвідав лише один іноземний турист [11],

хоча реальна кількість іноземних відвідувачів не встановлена через відсутність механізму та повноважень збору такої інформації. При цьому, в загальній кількості туристів переважає частка тих, хто подорожував за межі країни (табл. 2).

Таблиця 2

Туристичні потоки Дніпропетровської області у 2014 – 2017 рр., ос.

Рік	Загальна кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами	Із загальної кількості туристів:		
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2014	56803	–	49540	7263
2015	46121	–	38926	7195
2016	57770	–	49994	7776
2017	75526	1	68043	7482

Традиційно, плануючи відпочинок за сприяння суб'єктів туристичної діяльності, мешканці області надають перевагу закордонному туризму: у 2018 р. в інші країни виїжджали 108 тис. туристів (92 %), тоді як у межах України подорожувало лише 9 тис. (8 %) (рис. 1). Середня тривалість подорожі становила 8 днів [12].

Рис. 1. Структура туристичних потоків за напрямками відвідування у 2018 р., тис. ос.

Найбільш пріоритетними для них були маршрути до Єгипту та Туреччини (кожна третя поїздка). Також до топ-10 найпопулярніших DESTINACIЙ серед мешканців Дніпропетровської області у 2018 р. увійшли Об'єднані Арабські Емірати, Греція, Іспанія, Болгарія, Італія, Чехія, Чорногорія та Грузія [13, 14].

Основною мотивацією туристичних подорожей були дозвілля й відпочинок (98,7 % подорожуючих). Із метою лікування виїжджали 0,8 % туристів. Частка службових, ділових, спортивних, спеціалізованих поїздок та поїздок із метою навчання складала лише 0,5 % [15].

Для якісного, комфортного подорожування областю, окрім транспортної інфраструктури, потрібні належно обладнані місця відпочинку, що відповідають уявленням та очікуванням відвідувачів щодо отримання якісної послуги з розміщення і обслуговування. На території області станом на 01.01.2018 р. налічувалося 228 колективних засобів розміщування (це на 26 одиниць менше, ніж у попередньому році), що можуть прийняти 422,9 тис. осіб [16] (табл. 3, 4).

У регіоні діє мережа санаторно-курортних та оздоровчих закладів, кількісні характеристики яких залишалися майже незмінними: 16 санаторіїв та пансіонатів із лікуванням на 1,9 тис. ліжок, 12 санаторіїв-профілакторіїв та 1,6 тис. ліжок, 2 будинки і пансіонати відпочинку на 0,8 тис. ліжок і 78 баз та інших закладів відпочинку на 10,8 тис. місць [17].

Таблиця 3

**Колективні засоби розміщення туристів
в Дніпропетровській області у 2014 – 2017 рр.**

Рік	Кількість колективних засобів розміщування, од.			Кількість місць, од.			Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування, осіб		
	всього	зокрема		всього	зокрема, у		всього	зокрема, у	
		готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобів розміщування		готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобах розміщування		готелях та аналогічних засобах розміщування	спеціалізованих засобах розміщування
2014	265	146	119	26148	8341	17807	439650	205234	234416
2015	253	139	114	25484	8096	17388	418265	211345	206920
2016	254	138	116	24156	7740	16416	446745	238453	208292
2017	228	120	108	22794	7758	15036	422857	214379	208478

Таблиця 4

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Дніпропетровської області

Рік	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку	
	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.
2014	18	2,6	17	1,9	2	0,8	82	12,5
2015	17	2,4	15	1,9	2	0,8	80	12,3
2016	16	1,8	13	1,8	2	0,8	85	12,0
2017	16	1,9	12	1,6	2	0,8	78	10,8

Доволі розповсюдженим видом туризму в області залишається дитячий оздоровчий туризм. Мережа закладів цього сектору (всього 834 од. по області) у 2018 р. прийняла на оздоровлення 6 294 осіб, що на 1 880 осіб або на 43 % більше, ніж у попередньому році [18] (табл. 5).

Таблиця 5

**Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку,
які працювали влітку у 2014 – 2018 рр.**

Рік	Кількість закладів, од.		У них місць, од.		Кількість дітей, які перебували у закладах, осіб	
	всього	зокрема заклади оздоровлення	всього	зокрема у закладах оздоровлення	всього	зокрема у закладах оздоровлення
2014	913	18	5484	5184	98784	13110
2015	860	8	5366	2680	90056	5222
2016	874	7	5334	2323	94988	5391
2017	839	9	4974	2758	91203	4414
2018	834	9	5724	2838	90410	6294

Загальна ємність мережі закладів оздоровлення та відпочинку забезпечує потенційну можливість отримувати додаткові надходження до місцевих бюджетів у формі туристичного збору. Так, за даними Державної фіскальної служби в Дніпропетровській області, у 2018 р. до бюджету надійшло 2 523,5 тис. грн туристичного збору, що на 425,6 тис. грн або на 21% більше від показника попереднього року (2,084,9 тис. грн – у 2017 р., 1 749,9 тис. грн – у 2016 р.). Тенденцію збільшення цього показника візуалізують і дані за I квартал 2019 р. (710 тис. грн) [19]. Проте кількісно її зумовили також зміни в законодавстві щодо порядку оподаткування туристичним збором (розмір ставки, бази оподаткування, порядку сплати) від 01.01.2019 р. Станом на 01.05.2019 р. кількість юридичних осіб, які сплачують туристичний збір на території Дніпропетровської області, становила 67 платників.

Це відбувається в умовах скорочення кількості закладів колективного розміщення. Проте для успішного розвитку туризму в області необхідним є не стільки фізичне збільшення кількості зазначених закладів, скільки поліпшення умов відпочинку в них, вдосконалення сервісу, дорожньої інфраструктури та транспортного сполучення. Всі ці фактори, водночас із природними багатствами території, є вагомими складовими туристичного потенціалу громад.

Із метою збереження і примноження такого потенціалу у Дніпропетровській області розроблено Програму розвитку туризму на 2014 – 2022 рр. (далі – Програма) [20], у межах якої у 2014 р. було заплановано здійснення низки заходів щодо створення сприятливих умов для формування конкурентоспроможного туристичного продукту, його просування на міжнародному та внутрішньому туристичних ринках, розбудови туристичної інфраструктури належного рівня, збільшення туристичних потоків, залучення інвестицій та наповнення місцевих бюджетів.

Загальний обсяг фінансування, за згаданою вище програмою, складає 55 367,0 тис. грн (із них: з обласного бюджету – 42 357,0 тис. грн, із місцевих

бюджетів – 8 415,0 тис. грн, з інших джерел – 4 595,0 тис. грн). Програма реалізується у 2 етапи: I етап: 2014 – 2018 рр.; II етап: 2019 – 2022 рр.

На стадії реалізації I етапу у 2014 – 2018 рр. Програмою передбачено фінансування у сумі 36 087,0 тис. грн, із них за рахунок обласного бюджету – 27 897,0 тис. грн. Затверджено відповідними бюджетами – 1 003,2 тис. грн (2014 – 2016 рр. – 0,0 грн; 2017 р. – 503,2 тис. грн; 2018 р. – 500,0 тис. грн). Фактично профінансовано – 789,2 тис. грн (2017 р. – 487,8 тис. грн; станом на 30.11.2018 р. – 301,4 тис. грн). Протягом I етапу Програми (у 2017 – 2018 рр.) було реалізовано низку заходів, спрямованих на популяризацію туристичного потенціалу області та розвиток різних видів туризму на його теренах (участь у виставкових заходах; розміщення інформації про туристичний потенціал регіону в українських ЗМІ; організація подій, туристично-краєзнавчих, спортивних та інших заходів; реалізація проектних ініціатив).

Для реалізації II етапу (2019 – 2022 рр.) Програмою передбачено фінансування в обсязі 19 280,0 тис. грн, із них за рахунок коштів обласного бюджету – 14 460,0 тис. грн. На 2019 р., згідно з Програмою, загальний обсяг фінансування складав 4 937,5 тис. грн, із них з обласного бюджету – 3 707,5 тис. грн [21]. Проте динаміка загальних обсягів поетапного фінансування програмних заходів візуалізує тенденцію перекладання державою відповідальності за розвиток національного туристичного бренду на безпосередніх виконавців [22] (табл. 6).

Таблиця 6

**Загальні обсяги фінансування Програми розвитку туризму
на 2014 – 2022 рр., тис. грн**

І етап								
Джерела фінансування	Обсяг фінансування, усього	За роками виконання						
		Усього І етап	2014	2015	2016	2017	2018	Усього І етап
Державний бюджет	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Обласний бюджет	42 357,0	27 897,0	4 169,0	4 360,5	4 005,5	5 795,5	9 566,5	14 460,0
Місцеві бюджети	8 415,0	5 145,0	875,0	1 005,0	1 145,0	1 065,0	1 055,0	3 270,0
Інші джерела	4 595,0	3 045,0	525,0	755,0	755,0	505,0	505,0	1 550,0
Усього	55 367,0	36 087,0	5 569,0	6 120,5	5 905,5	7 365,5	11 126,5	19 280,0
II етап								
Джерела фінансування	Обсяг фінансування, усього	За роками виконання						
		Усього II етап	2019	2020	2021	2022	Усього II етап	
Державний бюджет	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Обласний бюджет	42 357,0	27 897,0	3 707,5	3 587,5	3 582,5	3 582,5		14 460,0
Місцеві бюджети	8 415,0	5 145,0	830,0	810,0	815,0	815,0		3 270,0
Інші джерела	4 595,0	3 045,0	400,0	385,0	385,0	380,0		1 550,0
Усього	55 367,0	36 087,0	4 937,5	4 782,5	47 82,5	4 777,5		19 280,0

Динаміка виділення коштів обласного бюджету на реалізацію заходів Програми засвідчила нульову пріоритетність цього сектору економіки у період від 2014 р. до 2016 р. (кошти не виділялися). На 2019 р. сума, затверджена відповідними бюджетами, склала всього 150 тис. грн (це – всього 30% від аналогічного показника попереднього року) [23] (табл. 7).

Таблиця 7

**Обсяги фінансування заходів Програми розвитку туризму в
Дніпропетровській області на 2014 – 2022 рр.**

Обласний бюджет	Обсяг фінансування заходів Програми, тис. грн		
	заплановано у поточному році	затверджено відповідними бюджетами	фактично профінансовано
2014	4169,0	0,0	0,0
2015	4360,5	0,0	0,0
2016	4005,5	0,0	0,0
2017	5795,5	503,2	487,8
2018	9566,5	500,0	301,4
2019	3707,5	150,0	–

Таким чином, наведені дані свідчать, що стратегічний розвиток туризму в громадах Дніпропетровської області значною мірою залежить від факторів зовнішнього середовища, рівня фінансового забезпечення галузі [24]. Подальший розвиток ринку туристичних послуг залежить і від того, наскільки ефективно кожен суб'єкт буде здійснювати свою діяльність.

Проте локальні фактори в умовах децентралізації управління питаннями місцевого розвитку мають переважний, визначальний вплив. Громадам Дніпропетровщини важливо визнати значення кожного відвідувача громади, туриста як важливого формувача туристичного продукту території і, відповідно, безпосереднього формувача доходної частини бюджету громади (в ланцюжку *“відвідування громади – отримання якісної туристичної послуги – акумуляція грошей до бюджету – забезпечення реклами громади – приплив нових туристів”*). Наступним етапом є побудова комунікацій, взаємодії місцевої влади з громадою і бізнесом. Так, на місцеву (і державну) владу покладається завдання забезпечення розвитку інфраструктури (аеропорт, дороги, автотранспортні зупинки, залізничне сполучення, пішоходи та вело-зони, туристичні інформаційні центри), належних умов ведення бізнесу та організація зовнішньої підтримки, а бізнес та громадяни мають запропонувати комфортні умови перебування у туристичній локації, високу якість сервісу та традиційно-етнічну українську привітність, організовувати події-магніти, що залучатимуть туристичні потоки в громаду.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Аналіз динаміки ринку туристичних послуг у Дніпропетровській області протягом 2014–2018 рр. засвідчив, що туризм – сфера, яка приносить не лише доходи, але й має великий потенціал для розвитку. Володіючи значними природними ресурсами, вдалим

географічним розташуванням, достатньою кількістю туристичних атракцій, маючи висококваліфікований персонал, долаючи інфраструктурні та інвестиційні проблеми, туризм на Дніпропетровщині може розвиватися швидкими темпами, підвищуючи не лише свою рентабельність, але й результативність суміжних із ним сфер. Однак занедбаність об'єктів туристичної спадщини, нерациональність у використанні наявних природних ресурсів, відсутність інвестицій у розвиток не лише інфраструктури, але й туризму загалом, відтік персоналу за кордон, низька зацікавленість мешканців області подорожувати своїми і сусідніми громадами, тобто розвивати внутрішній туризм, є стримуючими факторами розвитку туризму в області.

Доцільно зауважити, що туризм у громадах почав відновлюватися, і головне – зростає довіра і зацікавленість мешканців області, що свідчить про позитивні зрушення. Однак без належної підтримки цієї сфери місцевої і регіональної економіки, зокрема організаційної, консультаційної і фінансової, туризм не зможе розвиватися в нинішніх глобалізовано-конкурентних умовах.

Проте потребує розроблення механізм збирання статистичних даних, що має підкріплюватися відповідними повноваженнями органів влади та встановленою відповідальністю суб'єктів туристичної діяльності. Також доцільно суттєво удосконалити механізм законодавчого та нормативно-правового регулювання туристичної діяльності в частині визначення та конкретизації права суб'єктів туристичної діяльності щодо надання послуг із розміщення, з одного боку, а також повноважень органів місцевого самоврядування щодо встановлення ставки туристичного збору та посилення контролю його сплати разом із розробкою системи штрафів за порушення таких норм – з іншого.

Перспективами розвитку туризму в регіоні на період від 2020 до 2027 р. є:

1. Модернізація законодавчої та нормативно-правової бази регулювання відносин в галузі з метою забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки Дніпропетровського регіону, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць. Спрощення та гармонізація податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання відносин в галузі.

2. Організація умов розвитку туристичної діяльності на місцях. Для цього місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування в установленому порядку необхідно:

- розробити та затвердити місцеві програми розвитку туризму та курортів, забезпечити їх належне фінансування; забезпечити їх узгодження із нормами Закону України “Про туризм” (зокрема, ст. 12) та місцевих програм розвитку туризму і курортів;

- розробити та втілити механізм спрямування коштів місцевих бюджетів, зокрема отриманих від сплати туристичного збору та сплати податків суб'єктами туристичної діяльності (враховуючи податки на ведення торгівельної

діяльності, продажу сувенірної продукції, харчування тощо), на розбудову туристичної інфраструктури та просування місцевого туристичного продукту;

- утворити окремі структурні підрозділи з питань розвитку туризму в обласній та районних державних адміністраціях, виконавчих комітетах місцевих рад усіх рівнів;

- забезпечити співпрацю із суб'єктами туристичної діяльності та їх профільними асоціаціями щодо належного представлення туристичних можливостей територій на національних та міжнародних виставково-ярмаркових заходах.

3. Активізація державно приватного партнерства. Поштовх до розвитку потрібно здійснювати спільними зусиллями бізнесу і влади.

По-перше, задля вдалого розвитку туристичного продукту громад Дніпропетровщини потрібна підтримка, реставрація, реконструкція, відновлення існуючих “якірних” об'єктів за кожним із напрямів концепту “локації – будівлі, історичні об'єкти – місця транспортного сполучення”, а також створення нових “якірних” об'єктів. По-друге, розвиток туристичного простору повинен передбачати якісне облаштування основної туристичної осі – “автотранспортні зупинки – залізничний вокзал – аеропорт”. По-третє, ефективна промоція територій громад та їх туристичного продукту на внутрішньому та зовнішньому ринках неможлива без наполегливої рекламної кампанії.

Розвиток туристичної діяльності в громадах Дніпропетровській області вимагає створення конкурентоспроможного локального туристичного продукту та формування його іміджу за допомогою використання комунікаційно-інформаційного простору, підтримки малого та середнього бізнесу у туристичній сфері.

4. Забезпечення інституційної спроможності суб'єктів господарювання та території здійснення туристичної діяльності за рахунок: модернізації діючих об'єктів туристичної інфраструктури, гарантування їх інклюзивності та доступності для всіх верств населення; доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, осіб з інвалідністю, малозабезпечених громадян. Підтримка та промоція “зеленого” та всіх інших видів туризму в громадах, передусім в інтересах внутрішніх туристів (громадяни України, що подорожують її громадами і, за багаторічною статистикою, є головними інвесторами та стейкхолдерами сталого місцевого розвитку).

5. Розвиток туристичних кластерів із метою створення сприятливих умов для туристичного бізнесу, особливо малого. Секторальні моделі співробітництва громад мають реалізовуватися передусім у сфері управління твердими побутовими відходами, інформаційно-технічного забезпечення, надання публічних послуг тощо.

6. Розширення міжнародного співробітництва, утвердження України та Дніпропетровського регіону, його громад на світовому туристичному ринку шляхом забезпечення представлення Дніпропетровського регіону на міжнародних виставкових заходах, зустрічах, подіях.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є вдосконалення механізму взаємодії суб'єктів туристичної діяльності та відповідних служб, суб'єктів управління туристичною галуззю з метою вироблення ефективних рішень щодо розвитку туризму в області та Україні загалом, а також належного збору даних для моніторингу стану галузевого розвитку.

Список використаної літератури

1. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / В. Г. Герасименко, Г. К. Бедрадіна, С. С. Галасюк [та ін.] / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
2. Біль М. М. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект / за наук. ред. О. П. Крайник. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
3. Дубинський С. В., Орлова В. М. Визначення факторів, які забезпечують розвиток медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні // Академічний огляд. 2017. № 2(47) 12. С. 12—20.
4. Шикіна О. В. Індекс туристичної конкурентоспроможності як показник туристичного потенціалу України // Вісник Хмельницького національного університету. 2017. № 2. Т. 2. С. 275—279.
5. Дніпропетровщина туристична. Інфографіка Дніпропетровської ОДА / Департамент економічного розвитку. [Б. м. : б. в.], 2019. 1 с.
6. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2017 р. // Експрес-випуск Головного управління статистики у Дніпропетровській області. 2018. № 85. 27 квіт. 1 с.
7. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2017 р. // Прес-випуск Головного управління статистики у Дніпропетровській області. 2018. № 12-13/1301. 15 трав. 1 с.
8. Там само. С. 1.
9. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2018 р. // Прес-випуск Головного управління статистики у Дніпропетровській області. 2019. № 12-13/1717-19. 15 трав. 1 с.
10. Інформація щодо фінансово-економічних показників сфери туризму та курортів (2016 – 2018 роки) / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2019. URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> (дата звернення: 01.07.2019).
11. Туристичні потоки / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. 2018. URL : <http://dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/include/tur1.pdf> (дата звернення: 21.06.2019).
12. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2018 р. ...
13. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2017 р. ...
14. Туристична діяльність у Дніпропетровській області у 2018 р. ...
15. Там само. С. 1.
16. Колективні засоби розміщування / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. 2018. URL : <http://dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/include/tur5.pdf> (дата звернення: 19.06.2019).

17. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. 2018. URL : www.dneprstat.gov.ua/%202015/tur/include/tur2.pdf (дата звернення: 20.06.2019).

18. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку / Головне управління статистики у Дніпропетровській області. 2018. URL : <http://dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/tur4.pdf> (дата звернення: 10.06.2019).

19. Туристичний збір / Державна фіскальна служба в Дніпропетровській області. [Б. м. : б. в.], 2019. 2 с.

20. Програма розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014 – 2022 роки : додаток до Рішення Дніпропетровської обласної ради № 532-26/VI від 20.06.2014 р. URL : <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/42/1078> (дата звернення: 20.06.2019).

21. Інформація щодо реалізації Програми розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014 – 2022 роки. [Б. м. : б. в.], 2019. 2 с.

22. Звіт про хід виконання Програми розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014 – 2022 роки. [Б. м. : б. в.], 2019. 2 с.

23. Там само. С. 1, 2.

24. Стратегія розвитку Дніпропетровської області до 2027 рр. (проект). [Б. м. : б. в.], 2019. 200 с.

Статтю подано: 06.08.2019

Статтю схвалено: 24.09.2019

Matveieva Olga Yuriivna

*PhD in Public Administration, Associate professor of the Economy
and Regional Economic Policy Department,*

*Dnipropetrovsk Regional Institute For Public Administration,
The National Academy For Public Administration Under the President of Ukraine,*

ORCID: 0000-0003-3344-1497

e-mail: olivebox30@gmail.com

REVIEW ON RECENT TRENDS OF TOURISTIC INDUSTRY DEVELOPMENT IN DNIPROPETROVSK REGION: PUBLIC MANAGEMENT ASPECT

The paper presents an overview of recent development trends of the touristic industry in the Dnipropetrovsk region in the context of analytical support of the Regional Development Strategy for 2020 – 2027.

Problem setting. Paper reveals problems and prospects of industry modernization from the standpoint of public management. The proposals for improving the sectoral management for the next 5 years have been formed and developed in the article.

Recent research and publications analysis. The work of previous researchers and data from official resources are researched. Given data shows that the development of tourism in the communities of Dnipropetrovsk region depends on a large extent on factors of the environment, level of financial support and activity of locals.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The further development of the touristic services depends to a great extent on how efficiently each actor could carry out its activities. However, local factors in the context of decentralized

management of local development issues have a dominant influence. They are investigated in article.

Paper main body. It is shown, that it's important for the Dnipropetrovsk region's communities to recognize the importance of every visitor of the community as an important actor of the touristic brand of the territory promoting, accordingly. It is a valuable link in the chain of "visiting the community – delivering a qualitative touristic service – accumulation money for local budget – advertising the community – providing new tourists inflow"). The next stage is the construction of communications, the interaction of local authorities with the community and business. It is underscored that the responsibility of local (and state) authorities is to ensure infrastructure development (airport, roads, motorway stops, railways, pedestrian and bicycle zones, tourist information centres), favourable conditions for doing business and organization of external support, for one hand. For another hand, businessmen and local citizens have to offer comfortable accommodation in a tourist location, high quality of service and traditional-ethnic Ukrainian hospitality; organize "event-magnets", attracting tourists to the community.

Analysis of the dynamics of the tourist market in Dnipropetrovsk region during 2014 – 2018 has shown that tourism is a sphere that brings not only incomes for local budgets but also has a great potential for development. With considerable natural resources, accessible geographical location, sufficient tourist attractions, highly skilled personnel, and branched infrastructure, tourism in Dnipropetrovsk region could be developed at a rapid pace, increasing thereby not only its profitability but also the productivity of related areas.

However, the abandonment of the objects of the national heritage, the inappropriateness of the available natural resources using, the lack of investment for the development of not only infrastructure, but also tourism in general, personnel's outflow abroad, low interest of citizens to travel their own and neighboring communities, promoting domestic tourism, are shown as influential restraining factors for the development of regional tourism.

It is noted that tourism in communities has begun to recover, and most importantly – the trust and interest of citizens is growing up. It indicates positive changes in the structure of the local economy. However, without proper support to this branch, in particular, organizational, advisory and financial, tourism could not be able to develop in the current global competitive environment.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Paper provides prospects for touristic development of Dnipropetrovsk for the period from 2020 to 2027. They include:

1. Modernization of the legislative and regulatory framework towards harmonization of tax, customs and other policies.
2. Providing local favourable conditions for touristic activities development.
3. Activation of public-private partnership.
4. Ensuring institutional capacity of economic entities and territories for tourism activity through modernization of infrastructure, ensuring its inclusiveness and accessibility for everyone.
5. Development of tourist clusters and sectoral models of cooperation in order to create favourable conditions for touristic business, especially small ones.
6. Expansion of international cooperation, ensuring representation of the region at international exhibitions and other events.

Prospects for further studies in this direction include an improvement of the mechanism of interaction of touristic actors in parallel with relevant services, management in the tourism industry in order to provide efficient decisions on its development in the region and throughout Ukraine, as well as proper data collection for monitoring the current conditions of tourism development.

Key words: tourism; public management; touristic development; Dnipropetrovsk region; territorial communities; Regional development strategy to 2027.

References

1. Gerasimenko, V. G., Bedrarina, G. K., Halasiuk, S. S. (Eds.). (2016). *Ocinka turystychno-rekreatsiynogo potencialu regionu* (2016). Odessa: ONEU. 262 p. [in Ukrainian].
2. Bil, M. M. (2011). *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia turystychnoiu haluzziu na rehional'nomu rivni: teoretyko-prykladnyy aspekt*. L'viv: LRIDU NADU. 228 p. [in Ukrainian].
3. Dubyns'kyj, S. V. (2017). Vyznachennia faktoriv, iaki zabezpechuiut' rozvytok medychnoho ta likuval'no-ozdorovchoho turyzmu v Ukraini. *Akademichnyy ohliad*, № 2(47)12, pp. 12-20 [in Ukrainian].
4. Shykina, O. V. (2017). Indeks turystychnoi konkurentospromozhnosti iak pokaznyk turystychnoho potentsialu Ukrainy. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, № 2, pp. 275-279 [in Ukrainian].
5. *Dnipropetrovshchyna turystychna. Infografika Dnipropetrovskoi ODA*. (2019). 1 p. [in Ukrainian].
6. Turystychna diialnist u Dnipropetrovskii oblasti u 2017 r. (2018). *Ekspres-vypusk Holovnoho upravlinnia statystyky u Dnipropetrovskii oblasti*, № 85, 1 p. [in Ukrainian].
7. Turystychna diialnist u Dnipropetrovskii oblasti u 2017 r. (2018). *Pres-vypusk Holovnoho upravlinnia statystyky u Dnipropetrovskii oblasti*, № 12-13/1301, 1 p. [in Ukrainian].
8. Ibid. p. 1.
9. Turystychna diialnist u Dnipropetrovskii oblasti u 2018 r. (2019). *Pres-vypusk Holovnoho upravlinnia statystyky u Dnipropetrovskii oblasti*, № 12-13/1717-19, 1 p. [in Ukrainian].
10. *Infrmatsiya shchodo finansovo-economicznykh pokaznykiv sfery turyzmu ta kurortiv u 2016 – 2018*. (2019). URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> [in Ukrainian].
11. *Turystychni potoky*. (2018). URL : <http://dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/include/tur1.pdf> [in Ukrainian].
12. Turystychna diialnist u Dnipropetrovskii oblasti u 2018 r. (2019)...
13. Turystychna diialnist u Dnipropetrovskii oblasti u 2017 r. (2018)...
14. Turystychna diialnist u Dnipropetrovskii oblasti u 2018 r. (2019)...
15. Ibid. p. 1.
16. *Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia*. (2018). URL : <http://dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/include/tur5.pdf> [in Ukrainian].
17. *Sanatorno-kurortni ta ozdorovchi zaklady*. (2018). URL : www.dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/include/tur2.pdf [in Ukrainian].
18. *Dytiachi zaklady ozdoroavlennia ta vidpochynku, yaki pratsiuvaly vlitku*. (2018). URL : <http://dneprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/tur4.pdf> [in Ukrainian].
19. *Turystychnyi zbir*. (2019). 2 p. [in Ukrainian].

20. Prohrama rozvytku turyzmu u Dnipropetrovskii oblasti na 2014 – 2022 roky. (2014). URL : <http://www.oblrada.dp.ua/official-records/decisions/42/1078> [in Ukrainian].

21. *Informatsiia shchodo realizatsii Prohramy rozvytku turyzmu u Dnipropetrovskii oblasti na 2014 – 2022 roky.* (2019). 2 p. [in Ukrainian].

22. Zvit pro khid vykonannia Prohramy rozvytku turyzmu u Dnipropetrovskii oblasti na 2014 – 2022 roky. (2019). 2 p. [in Ukrainian].

23. Ibid. p. 1, 2.

24. *Strategiya rozvytku Dnipropetrovskoi oblasti do 2027 r.* (2019). 200 p. [in Ukrainian].

Paper submitted: 06.08.2019

Paper accepted: 24.09.2019

Цитування: Матвеева, О. Ю. Огляд актуальних тенденцій розвитку туристичної галузі в Дніпропетровській області: державно-управлінський аспект // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 3(60) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2019. С. 116—130. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.60.2019.186757>).

Citation: Matveieva, O. Yu. (2019). Review on recent trends of touristic industry development in Dnipropetrovsk region: public management aspect. *Efficiency of Public Administration*, Issue 3(60), pp. 116-130. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.60.2019.186757>).